

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

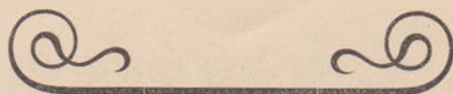
- N. IORGA. — Un nou volum de poezii al d-rei Vucărescu.
MARIA CUNȚANU. — Din umbra vecinicilor brazi (poezie).
N. MACEDONEANU. — Viața 'n Albania: de la Durazzo la Tirana.
D. NANU. — Toamnă (poezie).
OVID DENSUSIANU. — Din literatura didactică (I).
Din GOETHE. — Broaștele.
DEMETRIUS. — Ursitoarele (poezie).
Dări de seamă :
I. SCURTU. — Nuvele de I. A. Bassarabescu.
AL. LEPĂDATU. — Manualul bunului român de N. Bălcescu.
CORNELIU MOLDOVANU. -- De mult (poezie).
RED. — Informațiuni literare. — Răspunsuri.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an || Numărul 20 bani

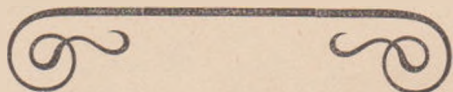
Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHIȚE —

Prețul 1 Leu

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcaay.

ÎNȘTIINȚARE

Cu numărul acesta (27) revista noastră intrînd în semestrul al II-lea (Anul II-lea), rugăm pe toți abonații rămași în urmă să binevoiască a 'și reînoui abonamentul.

«Sămănătorul» va apare, ȘI ÎN TIMPUL VERII, odată pe săptămîină, în fie-care VINERI.

Prețul abonamentului pe $\frac{1}{2}$ an e 5 lei.

Colecții complete din anul I se găsesc la administrație cu prețul de 10 lei.

IL. CHENDI

PRELUDIÏ

Articole și cercetări literare :

DOUĂ CATEGORII. — EMINESCU (material nou de studiu). — CREANGĂ ȘI EMINESCU. — SAMSON L. BODNĂRESCU. — TH. ȘERBĂNESCU. — ÎN CHESTIUNEA LIMBEI LITERARE. — MARIA CUNȚANU ȘI MARIA CIOBAN. — IULIŢ C. SĂVESCU. — RADU D. ROSETTI. — GRIMM ÎN ROMÎNEȘTE. — TRADUCĂTORII LUI HEINE. — UN POET DECADENT. — GENIUL DIN CONSTANȚA. — FRUMOASA LORELEY. — POVEȘTILE ÎN VERSURI. — SEMNE BUNE.

Prețul 2 lei 50 b.

DE VINZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

A apărut:

VISURI DE NOROC

DE

ZAHARIA BĂRSAN

Biblioteca «SĂMĂNĂTORUL»

Prețul 2 Lei.

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“

A APĂRUT :

V. ALEXANDRI

VOL. II

TEATRU

OPERE COMPLETE

PREȚUL LEI 1.50

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNLĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Begală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

UN NOŪ VOLUM DE POESII AL D-REI VĂCĂRESCU

(LUEURS ET FLAMMES; PARIS, 1903.)

Versurile domnișoarei Văcărescu sînt totdeauna desăvîrșite, și astfel sînt și cele din acest al treilea volum al poeziilor sale. Ca și în cele precedente, și mai mult decît în ele, comparațiile, puternice sau fine, se găsesc din bielșug: mai ales comparațiile fine, personificările aeriene, înfățișarea în icoane a mișcărilor delicate ale sufletului. În sfîrșit, și aici avîntul e puternic, vehement une ori, și astfel gîngășia unor bucăți se găsește alături de țesătura ușoară, aleasă a altora.

De mult încă, criticii franceși s'au pronunțat asupra valorii estetice a operei d-rei Văcărescu, și firește că noi, cei de aici, nu putem judeca mai bine decît dînșii frumuseța celor scrise în limba lor.

Dar noi putem spune alt ceva, pe care ei, criticii cunoscuți în cercuri largi europene, fiind-că scriu într'una din cele mai răspîndite limbi de cultură, nu pot să știe și să spuie. Fără cea mai mică sfială sau frică de a greși, putem spune că, dacă viața d-rei Văcărescu s'ar fi desfășurat în alte împrejurări, dacă nu i s'ar fi impus oare-cum de mediu întrebuițarea limbei franceze pentru a exprima sentimente energice și cugetări puțin obișnuite, dacă am fi avut bucuria, noi, acest mic popor, cu puțini oameni aleși, ca una din femeile ce a fost, printre noi, mai mult stăpînită de spiritul creator al artei să ni vorbească nouă, iar nu celor mulți, depărtați, oboșiți și dezgustați, — ei bine! atunci de sigur că însăși opera poetică a d-rei Văcărescu ar fi căpătat o valoare interioară mai mare.

În adevăr, e imposibil să nu se recunoască lupta pe care poeta o duce astăzi, și a dus-o totdeauna, cu materialul rebel, neindestulător, nepotrivit, absolut străin, al limbii ce întrebuițează.

Ori-cit ne-ar uita, fără voia ei în mare parte, d-ra Văcărescu e totuși Romincă în suflet, și poesia pe care o înfățișează în acele desăvîrșite versuri franceze, nu e alta decît o manifestare mai înaltă a

poesiei stingace, rătăcind între poesia populară și între poesia ușuratecă, falsă de salon fanariot, a celor trei strămoși pe cari îi pomește scriitoarea, închinându-li acest ultim volum. Poeta încoronată de Academia din Paris are în strigătele de pasiune, în șoaptele durului, în plinsetele părerilor de rău, în încheștarea de dinți a mindriei învinse, nota noastră, a țeranilor noștri, cari, în cursul veacurilor, au cuprins acest fel de simțire în gloriosul vers al cîntecelor lor. O Romincă înstrăinată, pierdută pentru neamul său, strămutată pentru totdeauna în alt cerc de viață omenească, dar, netăgăduit, e o Romincă.

Acum, sentimentele acestea românești vin să se exprime în limba cea mai puțin potrivită pentru poesia intimă, sinceră, limpede, din cîte limbi sînt pe lume. La toate popoarele europene, din cunoașterea poesiei poporului, în ultimul veac, forma poetică s'a prefăcut cu totul; s'a făcut mai colorată, mai felurită, mai adevărată, — potrivită pentru înțelesul și nevoile sufletești ale maselor adînci, însetate de mîngîierea și îndreptarea poetului, care vorbește astăzi către dinsele. Însă Francesii n'au o adevărată poesie populară. Transformarea hainei poetice a stat la dînșii mai mult în adăugirea unor podoabe voite, bătătoare la ochi, grele și false. Și, fiind-că limba francesă e cea mai bogată în terminii abstracți și în cuvinte șterse, fiind-că dorința de noutate frămîntă pe scriitori acolo ca și aiurea, își poate cine-va inchipui ce risipă de abstracții clocotite, ce lux de pose, de schime, de gesturi se întîmpină în Parnasul contemporan al Franciei.

Pe cînd noi ținem la dispoziția poezilor o limbă care e aceeași pentru toți, care nu s'a specializat după genuri, o limbă familiară și puternică, capabilă de toată gingășia, de toată expresia, de toată energia; limba în care Eminescu a dovedit ce minunate capodopere, nouă-nouțe în scrisul omenirii, se pot înjgheba de cine-î cunoaște tainele.

N'am de loc gîndul de a sfătui pe d-ra Văcărescu să scrie în romînește, — cum a încercat și, pentru un începător, foarte bine. Poetul are toate drepturile în alcătuirea operei sale, și e o pretenție absurdă a încerca să-l ducă de mină. Am vrut numai să exprim o părere pe care și autoarea acestor luminoase «Luciri și flăcări» o va recunoaște adevărată. În colo, se va sfătui cu sufletul ei, care pînă acum, ce e dreptul, nu i-a dat sfaturi folositoare literaturii noastre.

Și, la sfârșit, încă o constatare. E de mirare ce aptitudine pentru operele spiritului ați femeile acestui popor românesc, care n'a avut totuși în trecut, ca altele, saloane literare și inspiratoare care să le conducă. Graiul dulce al femeilor noastre se prefăce repede în cîntec, sincer și trainic. Numai lipsa de recunoaștere, de interes în public taie prea răpede unele cariere de scriitoare. Ce simțită poezie lirică intimă a scris în timpurile mari ale Junimii d-na Matilda Cugler-Poni! Ce duios e răspunsul Veronicăi Micle către puternicul glas din înălțime al marelui poet prieten! Acum în urmă, Ardealul românesc are în Maria Cioban și Maria Cunțanu cîntărețe de care se poate mîndri.

Ce bine i-ar fi stat domnișoarei Elena Văcărescu, urmașa a trei rînduri de poeți din începuturile culturii noastre, între aceste tovarășe, de ieri sau de astăzi, cu care atît de armonios i s'ar fi contopit cîntecul!

N. IORGA.

DIN UMBRA VECINICILOR BRAZI...

*Din umbra vecinicilor brazi
Privesc ca alte ori
La trandafirii înclinați
Sub sarcina de flori —*

*La plopul cel tremurător
Din frunze argintii,
Imi pare că te-aud șoptind,
Grăbit spre mine viu.*

*Te-așezi la stînga mea sub brazi,
Ca 'n luna lui April.
Iubite, sunt copilă iar
Și tu ești iar copil.*

*Vorbești de tot ce-ți este drag
De tot ce-avem mai sfînt,
Ear eu ascult făr' să cuprind
Nimica din cuvînt —*

*Precum ascuți privighitori
Cu suflet însetat,
Sau murmurul de la isvor
Sau Doina pe 'nserat.*

MARIA CUNȚANU.

VIAȚA ÎN ALBANIA

— DE LA DURAZZO LA TIRANA —

II

Nici nu se iviseră bine zorile zilei, și s'a dat semnalul de pornire.

Nu doar, că drumul ce mai răminea de făcut până la Tirana era așa de lung ; decît întâmplări neprevăzute puteau să lungească mult itinerariul nostru. Eram în Albania : aceasta era suficient ca să justifice ori-ce grabă.

Jur împrejur nimic care să te atragă și să placă privirilor. Nici holde bogate, nici păduri, nici văi, nici pajiști înverzite.

Din distanță în distanță doar vre-un arbore își clătina melancolic ramurile la bătaia vîntului. Rar întilniai sate în drum, iar casele țeranilor sămănau mai mult a vizuine, decît a locuințe omenești. Și n'auziai nici un cîntec, nici o notă veselă ; nu observați nici o animație.

Încruntați și cu ochii dușmănoși se uitau oamenii localui la noi, la niște străini, cari profanam teritoriul lor.

De felul lui, Albanesul nu e expansiv. E o natură veșnic serioasă, meditativă. puțin vorbăreată.

Și cu cît pătrundeam mai în interior, cu atita se desemna mai pronunțat caracterul acestui popor, pe care și astăzi îl găsești așa cum a fost acum o mie de ani, recalitrant la ori-ce curent al civilizației moderne.

Examinînd pe Albanes, constați într'insul pe omul viteaz, dispus spre aventuri, gata să cauzeze și să primească moartea pentru cel mai mic motiv, pentru cel mai inofensiv cuvînt, în care el ar bănui vr'o insultă adusă vitejiei sale, bunului său renume. El nu iartă nimic și nu uită nimic. Pe cît e de devotat și credincios stăpînului, prietenului, orî aceluia care se pune supt a sa protecție, pe atita e de neindurat cu vrăjmașul său. Cînd a primit o ofensă, Albanesul nu-și mai găsește astimpăr, până nu spală această ofensă în singele potrivnicului. Dacă moare el, urmașii lui pînă la a noua generație vor urmări răzbunarea.

Și acest spirit de vrăjmășie a trecut de la familii la triburi. Ceî de la Nord urăsc și disprețuesc pe ceî de la Sud, iar aceștia la rîndul lor profesează aceleași sentimente pentru conaționaliî stabiliți mai sus.

Dar caii își iuțesc pasul. E oara prinzului, și ajungem la un han, făcut după chipul și asămănarea tuturilor hanurilor din Albania.

Aici observăm o aglomerație de oameni. Bărbați și copii făcuseră roată în jurul unui derviş din secta așa numită a *Bectașilor*, sectă careia aparține marea majoritate a Albanesilor musulmani. Dervişul predică. Cu o barbă lungă și impunătoare, cu niște ochi scinteietori, el vorbește foarte animat, făcând gesturi nervoase, ridicându-se brusc, aprinzându-se la figură.

Iar cei strinși în juru-î urmăreau cu atenție încordată spusele dervişului, și din atitudinea lor se putea deduce că erau cuprinși și ei de entuziasmul aprins al luminătorului lor.

Cu greu am putea admite, că acesta explica auditorului improvisat ceva din frumusețile Coranului.

În adevăr, nu cred să fie popor mai indiferent, mai puțin stăpinit de spiritul religios de cit Albanesii. În afară de obișnuitul salut religios: *seleam alechim*, ei nu posedă absolut nici-o cunoștință de conținutul Coranului și nici nu-și dau osteneala de a se interesa, ori cit de superficial, de principiile religiei musulmane. Au îmbrățișat islamismul, nu pentru că au văzut în el o credință superioară, ci numai pentru că le prezenta o seamă de avantagii din punctul de vedere al modului lor de trai.

Dar, apropiindu-mă de orator, am putut da de secretul enigmei. Această cuvîntare îi pasiona, pentru că dervişul vorbea de ideea națională, de dragostea de neam și de limbă.

El era un învățător ambulant, fanatisat de ideea albanismului.

Purta o mulțime de cărți albanese în desagii săi, și pe jos, cu toiașul în mînă, mergea din sat în sat, învăța pe oameni să scrie și să citească în limba lor, căuta să-i pătrundă de ideea albanesă, exortându-i ca înainte de toate să fie buni patrioți.

Acest apostol național credea într'un viitor strălucit al neamului său și îndemna lumea să lucreze pentru realizarea lui.

Am cetit că în îndepărtata Norvegie sînt învățători ambulanti, cari merg din sat în sat, din colibă în colibă, răspîndind lumină și instrucțiune.

Deosebirea între ei și dervişul nostru era, că, pe cînd dinșii sînt plătiți și susținuți oficial de către Stat, Albanesul de care vorbim, prin modul său de a proceda, era cel mai mare vrăjmaș al Statului. Descoperit, era să-și ispășească gravul păcat de a răspîndi printre Albanesi conștiința națională, în fundul vr'unei închisori obscure.

Deci aci el era în țară curat albanesă, între ai săi, la adăpost de orî-ce prigonire vrăjmașă.

Și entuziasmul în public a ajuns la paroxism, cînd la sfîrșitul ședinței, dervișul declamă cu putere și inspirație *Oda la Albania* de poetul lor *Cristoforidi*, vibrătoare de accente patriotice și imitată în mare parte după oda lui Leopardi.

Apoi își luă rămas bun de la lume și porni. Încotro?

Înnainte, mereu înnainte. Prin sate, prin cătune, prin bordeie și colibe, ca să propage ideia, de care era stăpînită întreaga sa ființă.

— Drum bun și noroc.

Cu această ocaziune, la Tirana, unde am ajuns pe înserate, teferi și fără să avem vr'o neplăcere, am aflat lucruri, cari nici nu puteau fi bănuite. Anume, că în poporul albanes este un puternic curent național, că unica lor școală din Turcia — școala din Corița — a avut în această privință un rol surprinzător de mare, că pătura mai inteligentă depune toate eforturile ca curentul să prindă cit mai multă ființă în masa poporului. Ba chiar unul care abia eșise din închisoarea din orașul *Elbasan* povestea, că păzitorul închisorilor de acolo predă în mod absolut gratuit oaspeților pe care îi ia în primire, elementele alfabetului albanes și că, iarăși, cei recalcitranți; orî puțin zeloși sînt rău notați de el și cad în disgrația lui, disgrație care-î costă mult.

E încă o confirmare a marelui adevăr că o națiune nu piere, nu se stinge așa de lesne.

La Tirana o recomandăție a unui prieten mă introduce la vestitul în partea locului *Fuad-Beî*, care mă și reține la masă. Un om uscățiv, înalt, cu nas acuilin, care domină niște buze subțiri, cu ochi învăpăiați; nervos, agitat în toate mișcărilor, — într'un cuvînt un adevărat represintant al neamului său, — acesta era *Fuad-Beî*, al cărui nume era respectat și temut în tot ținutul.

La masă cițiva ofițeri și *Caïmacamul*, represintantul autorității centrale.

Din atitudinea lui umilă, însă, repede înțelegeai că autoritatea sa trăgea prea puțin în cumpănă și că el însemna prea puțin pe lîngă puternicul *Beî*.

Dar nu ne așezăm bine la masă, și auzim împușcături întreținute, cari veniau de departe. Nu după mult timp își face apariția un ofițer, șoptește ceva la urechia *Caïmacamului* și, după ce primește răspunsul, care, pe semne, era un ordin, dispare repede.

El pleacă, iar *Caïmacamul* povestește cu aerul cel mai indiferent din lume:

-- Blestematul ăsta de *Airedin* (era un hoț vestit prin crimele sale) nu ne mai dă pace. Însă acum nu mai scapă cu zile. S'a aflat că e acasă, și am trimes armată ca să — incunjoare și să mi-l aducă

mort ori viu. Ce-s de vină eu, dacă nu pune oare-care măsură în isprăvile sale?

Până noaptea tirziu împuşcăturile se auziau. Probabil, avea loc o luptă turbată.

În dimineața zilei următoare am aflat rezultatul, și am asistat la un spectacol a cărui impresie nu se va șterge vre-o dată.

În mijlocul unui grup de soldați, unul din ei purta un cap de om, înfipt într'o țepă înaltă. Acest cap era plin de sînge și fioros la vedere. Era capul lui Airedin. Armata, deci, biruise, dar cu ce jertfe! Mai bine de douăzeci de soldați omoriți, între cari și ofițerul care venise la masa Caimacamului. Soldații erau precedați de trîmbețe, cari făceau un sgomot asurzitor. După ei, o mulțime enormă.

Dar privirile tuturor nu erau atita ațintite asupra capului, cît asupra unei femei care-l urma de-aproape: O figură sălbatecă, precum rar întîlnești la cele din sexul ei. Femeia mergea descoperită — în contra obiceiurilor musulmane —, avea părul despletit și lăsat în jos, iar de o parte și de alta ținea de mină cite un copilaș. Ea pășea dreaptă, semeată, hotărîtă. Se uita la capul din țepă și ridea cu un rîs sălbatic care te cutremura.

Această femeie, era soția omorîtului Airedin. Și nici o lacrimă nu se vedea în ochii ei, nici un oftat, nici un suspin. Ea era veselă și radioasă. Din cînd în cînd își izbia pieptul cu pumnii și exclama: *l-ați omorît, dar și-a luat sîngele*, a prăpădit atîția din voi, cîinilor! Așa moare Airedin.

Pentru dînsa pierderea bărbatului ei nu însemna mult; tot trebuia să moară într'o zi. Ambițiunea, mîndria ei însă erau pe deplin satisfăcute prin faptul că el s'a răzbunat singur, că el a rupt firul atitor vieți dușmane.

Alt-fel ea ar fi fost nemîngăiată, și s'ar fi tot tînguit pînă atunci cînd copiii, pe cari îi ducea cu sine, s'ar fi făcut bărbați și ar fi răzbunat ei pe tatăl lor.

Capul lui Airedin a fost plimbat toată ziua prin oraș. Era o manifestație făcută de prudentul Caimacam, care credea că în chipul acesta va impune lumii și va micșora zelul acelora ce ar fi vrut să calce pe urmele lui Airedin.

Adevărul, însă, e că, atita timp cit va fi o Albanie și Albanesii vor trăi în condițiunile actuale, oameni de teapa lui Airedin vor fi mulți, foarte mulți...

Salonic.

N. MACEDONEANU.

TOAMNĂ

Suspină plopîi de vînt, de frig și ploae,
 Privesc în zări, și virfurile îndoae
 În semn de adio soarelui apus.
 Pustiū e și tăcere pe muncele.
 Plecat-a blind popor de rîndunele
 Și ne rămase ulii pe sus!

Așa lumină tristă ne 'mpresoară
 Ca fluturarea palidă, ușoară
 A palide'or frunze la pămînt...
 Pe cine plîng de toate sunt în doliū?
 Cine-a murit în templu-acesta sfînt
 De cade pînză ceața, — un lîntoliū?

Întîrziat, un clopot blind vibrează
 Și sufletul spre rugă îl adapă...
 Din spre păduri, înaripate cete
 Vin corbiîi croncînd... Se înoptează:
 S'afundă 'n întuneric ca într'o apă
 A arborilor sumbre siluete.

D. NANU.

DIN LITERATURA DIDACTICĂ

I

Ne mai aducem fie-care aminte de unele cărți, cele mai multe, după care învățam acum vre-o cinci-spre-zece sau două-zeci de ani, pe care ne frămîntam mintea să le înțelegem, cînd nu le înțelegeau nici autorii lor și poate nici profesorii, compilațiunii greoaie, traduceri fără șir, minuni de ignoranță, de lipsă de judecată și pricepere literară. Mai păstrez și acuma — în amintirea anilor cînd trecerea dintr'o clasă într'alta mă silea să cetesc tot ce mi se cerea — aceste cărți — într'un rînd al bibliotecii ce-mi face impresia unui colț de muzeu unde ți se arată unelte de tortură din alte vremi. Întimplarea mi-a mai adus altele în mină, produse nouă ale fabricilor școlare, pe

care alții au fost osîndiți să le învețe — și-î plîng —, să le prețuească în efectele lor bine făcătoare de luminare, de formare a gustului. Colecțiunea veche a crescut — aproape o întreagă bibliotecă — și mă aștept să se înmulțească mereu, chiar zilele trecute am adăugat citeva numere nouă. E o literatură ce se continuă eroic, își urmează din an în an firul unei tradiții scumpe în roadele pe care le culeg în urma ei acei care o cultivă.

Mi-ar fi venit mai bine să zic: «le-au cules», dar motive pe care le cunosc, cum le cunosc și alți citi-va, mă împiedică să fiu prea categoric și să vorbesc ca de un lucru trecut — sint tradiții tenace și sint mulți care luptă din răspuțeri pentru prelungirea lor cit mai mult.

Ce-va mă îndreptățește însă să sper că și de astă dată se va încheia mai repede cu trecutul, dacă nu vor interveni — e așa de ușor și se schimbă așa de repede la noi lucrurile — considerațiuni prea bine cunoscute cînd este vorba de a apăra drepturi cîștigate de timp îndelungat. O însărcinare, pe care am primit-o bucuros pentru că era venită dintr'un gînd bun, s'a dat acum cîteva luni unei comisiuni la care nu se gîndise nimeni, despre care nu s'ar fi îndrăznit să se vorbească altă dată fără să nu se ia drept o violare a unui obicei binecuvîntat și bine aprețiat printre autorii de cărți de școală. Intr'o ședință a consiliului permanent al instrucțiunei, citi-va profesori secundari și universitari au fost chemați să ia în cercetare manualele didactice, să vadă ce se cuprinde în ele — erau atîția care nu știau —, să-și spună părerea asupra lor, să hotărască ce poate fi aprobat și ce trebuie respins. Se îngămădiseră de ani întregi atîta buruiiană..... didactică încît trebuia să se taie odată în ea și să se lase numai ceea-ce avea dreptul la lumină. Comisiunea a lucrat mai multe luni, a discutat fără patimă, așa cum a venit timpul să se discute și la noi, a luat hotărîri neplăcute pentru mulți, dar drepte, a ales ce se cuvenia din grămada de cărți ce se strecurase până acum necontrolate sau sub etichete salvatoare, puse de mîna blindă a vre-unui prietin sau tovarăș de îmbunătățiri didactice.

În cercetarea cărților de limba romînă am avut încă odată prilej să constat neîngrijirea, nu-î pot zice de cit revoltătoare, cu care erau alcătuite și tipărite cele mai multe din ele, nenumăratele enormități pe care le cuprindeau. Am găsit în ele lucruri pe care nimeni nu și le-ar putea închipui, triste în felul lor pentru ușurința cu care au fost luate și tolerate să treacă, vesele une-ori în naivitatea sau încrederea cu care fusese scrise. M'am mirat cum asemenea cărți au putut circula atîta timp și de multe ori cu legenda de cărți fără

cusur, cu aprobări ministeriale și în edițiuni mereu reînnoite. Că li s'a dat aprobarea nu e mirare: e surprinzător că nu s'a ridicat până acum mai multe glasuri să arate ce se ascunde sub aceste coperți didactice. Și cine ar fi putut face mai bine aceasta de cit chiar profesorii, cei de liceu, cari cunoșteau cărțile, le aveau mai în fie-care zi în mână și le puteau cunoaște de aproape neajunsurile? Acum vre-o trei ani am îndrăznit să critic ceea-ce nu criticase alții, cite-va din aceste produse ale societăților de cooperațiune școlară; credeam că vor mai veni și alții să spună ceea-ce trebuia spus. Auzisem de la unii profesori nemulțumiți critici asupra cărților care le serviau sau — mai bine — care li se impuseseră în școală; la examenle particulare mi s'a întâmplat nu o singură dată să aud dublul refren — al profesorului și al elevului: «așa e în carte», la care profesorul adăuga, dacă era mai puțin sfios: «cartea e proastă, dar e a D-lui....» observațiune pe care mi-am permis odată s'o schimb: «.... e proastă, pentru că e a D-lui...». Dar criticile profesorilor s'a oprit aici — mijlocul cel mai inofensiv de a-ți arăta nemulțumirea — spre liniștea autorilor și în paguba școlăii.

Dacă cei chemați să judece singurii mijloacele cu care au să lucreze și de la care atîrnă în mare parte îndeplinirea mai conștiințioasă a datoriei, ar fi trecut mai puțin cu vederea învățarea limbei romine — de care trebuie să ne ocupăm mai mult — n'ar fi ajuns la ceea-ce știm toți, la ce vedem azi. A trebuit să așteptăm să vie o comisiune care să taie fără milă în răul de până acum și să dea un avertisment energetic celor care au privit cu indolență maltratarea limbei noastre și întunecarea minții elevilor. Dar dacă comisiunea a lucrat cum a crezut, și-a îndeplinit datoria cum a înțeles-o și cum se cuvenia, mai rămîne încă ce-va, hotărîrea din urmă, sancțiunea oficială, pe care eu unul o aștept cu nerăbdare.

OID DENSUSIANU

BROAȘTELE

Dăduse 'nghețul peste-un lac
 Și broaștele la fund pierdute
 Steteau posace și tăcute,
 Dar își ziceau, mai mult în vis:
 «De-om da noi iar de cer deschis
 Vom birui pe filomele...
 Veni și soarele fierbinte
 Și ghița se topi, — dar ele
 Orăcăiră ca 'nainte.

(Din GOETHE).

URISTOARELE

Cînd ceru-așteaptă ore sfinte
Să easă morții din morminte,
Să'și plîngă 'n hohot viii lor,
In cimitirul plîngător;
In miezul nopții negru, mut,
Cînd deșteptat ascuți temut
Grozava liniște, privind
Cum noaptea 'n geamuri stăpîndind,
Ce trece 'n alb virtej de vînt,
Cu ochi de jar, cu lung vesmint?..

Sunt ursitoarele, — tăceți!
Vorbînd în preajmă-le să 'ngheti
Și ce-ai văzut să crezi că'i vis,
— Or cine-ai fi, — se vede'i scris!

N'ating pămîntul; trec ușor,
Se pleacă codri 'n fața lor...
Trecură munții multor țări;
Acu-s aici, acum în zări,
In cețurile de pe riū,
In depărtatul cîmp de grîu.

Sosite sunt! Îs toate trei
Aceste palide femei;
In pragul casei s'au oprit,
Să bată ceasul împlinit.
Și ceasul rar ce măi bătea...
Prelung de nu se măi sfîrșia!

O Maica Domnului, tu știi
Pe toți acești micuți copii,
Și 'n ceasul ăsta fioros
Tu plîngi și rogi pe cel milos!

Și iată, liniștea s'a frînt
In glas adînc, ca din pămînt;
Cînd cea d'întîiu, svîrlind fiori
Vorbî cu fruntea prînsă în nori:

O dormi copile 'n vis tihnit;
Tu nu vei ști ce ți-e ursit,
Și vei spera! și vei lupta!
Vei crede lumea că 'i a ta!
Viața ta va fi poem
De vis, de flăcări și blestem!

— «Tu prunc de zile trei, să ai
Un cuget bun, un dulce grai!
Cu tot ce are firea port,
Să țeși gîndirei tale tort!..
Al milei aur să plătești
Și mîndru totuși să trăești!»

Al dreptei lor arătător
Țintit stătea, poruncitor,
Spre fruntea lui, în gest deschis,
Și blind zimbea băetu 'n vis!..

Vorbi a doua: — «Înțeles
Să fii de oameni, drag ales!
Nainte'ți oamenii plecați
Să'și plece fruntea 'ngîndurați!»
Și ea tăcu; zimbi ușor
Copilul scump în viitor.

A treia zise: «Tot ce știi
Să lase anii tăi pustii!
Și nici odat' să nu iubești;
In sbucium crud să vestejești;
Mărirea s'o plătești cu spor!
Un șarpe 'n sufletu'ți strecor,
E neîncrederea! s'o ai!
Ea va sfîrși c'o zi de Măi,
O zi în care să iubești,
Și neiubit, să nebunești!»

Și vrînd să plece, s'au oprit
La masa care pregătit
Avea de vin pahare șir,
Colac, arginți și sfîntul mir.

Și ursitoarele-au plecat...
Virtej de vînturi le-au purtat,
Și nimeni nu'i pe urma lor,
De cît cu gîndul, călător...

DĂRI DE SEAMĂ

«I. A. BASSARABESCU. Nuvele. Editura Librăriei Socecă et Co., București, 1903».

Două volume de proză beletristică, închinată deopotrivă d-lui T. Maiorescu, seninului maestru al criticei noastre estetice, au sporit de curind literatura românească. Amîndoi autorii — d-nii Brătescu-Voinești și Bassarabescu — s'au dovedit elevi distinși ai maestrului, de al cărui cult pentru sinceritatea emoțiilor și pentru curata formă artistică s'au știut pătrunde. Anî de-arîndul dinșii au observat, au fixat și-au alcătuit în liniște ceea-ce trăia împrejurul său în sufletul lor; anî de-arîndul au contribuit cu munca lor la întărirea acelei vechi reviste, de care se leagă istoria glorioasă a unei societăți literare reformatoare și a unui curent triumfător în cele din urmă peste toată romînimea din țară, din Ardeal și din Bucovina.

Critica serioasă și cetitoriî de bun gust au primit foarte bine opera D-lui Brătescu-Voinești; de aceeași primire se învrednicește opera D-lui Bassarabescu. Una și alta dau proba onorabilă a unor talente veritabile, a unor scriitori în puterea cuvîntului.

Apropiată prin vîrstă, prin sinceritatea operei lor, prin îngrijirea formei și prin trecutul lor literar — tinerii noveliști se deosibesc cu toate acestea foarte mult între ei, nu însă unul în paguba celui-lalt, ci parcă unul pe altul complectîndu-se.

D. Brătescu este observatorul delicat al vieții intime și al existențelor neobicinuite; filosoful mulțumirii sufletești discrete și al fericirii familiare; biciuitorul, cînd sever, cînd duios al mizeriilor sociale. D. Bassarabescu ni se arată ca un scriitor cu haz al vieții de toate zilele și al existențelor comune, cu ridicolul lor inevitabil și cu durerile cari nici ele nu se ridică peste acest ridicol; ca un filosof umoristic care vede viața așa cum este ea mai simplă și mai amuzantă, neuitînd însă a picura ici colo amarul ei; în sfîrșit ca un zugrăvitor ironic al defectelor omenești și al situațiilor comice. Ast-fel dinșii analizează lumea noastră socială din diferite laturi și ne-o lămuresc cu atît mai bine în complexul ei.

Opera d-lui Bassarabescu consistă în vre-o 24 de «novele», cum le zice dînsul. Cele mai multe sunt în realitate numai schițe, ceea-ce nu însemnează că n'ar putea fi superioare unei novele cit de lungi. Schițe sunt, pentru că prînd, în cite-va trăsături caracteristice, o figură, o situație, o întîmplare. Acolo unde autorul se preocupă de

un concert de figuri, situații, întâmplări, dar în același timp păstrează unitatea subiectului și unitatea acțiunii — acolo avem novele ca «Pe drezină», «Stimpeanu, Păunescu et C-nia», etc.

Calități de scriitor remarcabile disting lucrările d-lui Bassarabescu: spirit de observație ager, mult cumpăt în caracterizare, economie de cuvinte riguroasă, o povestire vie și tot-deauna interesantă, un umor original și viguros. Mai ales spiritul de observație al autorului este de-o elasticitate și de-o esactitate atât de mare, încît îl vedem străbătînd cu siguranță o serie întreagă de icoane din viață — din viața de provincie, pe cît de neturburată, pe atât de greu de pătruns în structura ei încilcită — fără a ne lăsa vre-odată pe de-a 'ntregul nemulțumiți.

Micii funcționari (*Pe drezină*; *Simburele*) și uneori cite unul mai dihai, bună oară «șeful de la culte» din novela *În preajma lui Ionescu*, găsesc la d. Bassarabescu o pană tot atât de isteată și de sigură, pe cum o găsește militarul *Don Bazil*, dascălul *Domnu Tanu*, prietenul copiilor *Ion Corbu*, bietul elev *Tănase*, gazetarul dela *Obuzul*, ridicolul pierde-vară *Stimpeanu* ori femeile nenorocite din *La vreme*, *Dinsa* etc.

Iată-ne deci cu cele mai de seamă resorturi ale vieții de provincie, ale cărei întimități ridicole sau comune d. Bassarabescu le cunoaște și le analizează cu mult temperament artistic. Cele mai neînsemnate clipe ori situații din viață, cei mai neînsemnători oameni, cele mai de rînd întâmplări — totul se înviează, totul devine interesant și place în novelele și schițele d-sale.

O calitate foarte prețioasă a d-lui Bassarabescu este obiectivitatea. Ceea-ce zugrăvește și ne înfățișează dinsul, este viața însăși. oamenii din duzină și întâmplările zilnice cari le vedem mereu, dacă avem ochi să le vedem, și cari cu toate astea nu pierd nici odată din farmecul lor pentru cercetătorii sufletului și traiului omenesc celui obicinuit în provincie. Acel tablou atât de bine prins din clipele de Duminecă ale vieții provinciale — *Cit ține liturghia* — este o dovadă escelentă a nepreocupării de sine cu care d. Bassarabescu înțelege a privi în față subiectele sale și a uita — subiectivitatea sa.

Această statornică obiectivitate a talentului d-sale, face ca novelele și schițele din volum să aibă liniștea clasică atât de rară în creațiunile scriitorilor noștri — cei mai mulți subiectivi pînă la individualismul romantic cel mai neliniștit.

Povestirile D-lui Bassarabescu, tipurile și întâmplările ce-și alege, intrigile sociale și stările sufletești pe cari le țese, sunt de obicei firești, au frăgezimea și vioiciunea realității. Arareori întîlnim lucruri

forțate ca 'n *Lacrămî gătite*, *Usufructul* sau în novela, dealtminteri bine alcătuită, *La vreme*, unde un divorț se face pe motivul, că cele două jumătăți nu se împacă asupra calităților de cavalier ale prefectului — un motiv de divorț cam exotic în lumea noastră de provincie și de sigur necunoscut codului nostru civil..

Astea 's însă mici scăderi, de cari nici scriitorii încercați nu-'s mîntuiți cu desăvîrșire, necum autorii tineri. Ele nu micșorează talentul și opera d-lui Bassarabescu, de la care suntem în drept să așteptăm lucruri mai mari în viitor. Bogăția momentelor din viață atit de bine prinse, elasticitatea și agerimea spiritului de observație, justetea analizei sufletesci, armonia între idee și cuvînt, stilul cumpănit și cuprinzător, umorul sănătos și fin — toate acestea îndreptătesc credința, că d. Bassarabescu ne va putea da nu numai nuvele excelente, ci chiar romane bune din viața noastră, romane care — asemenea novelelor d-sale — să constituie o lectură literară plăcută pe seama cetitorilor romîni: un fel de literatură de petrecere sufletească, pe cum o posed de mult Nemții în cărțile lor de «*Unterhaltungslitteratur*».

ION SCURTU.

Din ineditele lui NICOLAE BĂLCESCU: **Manualul bunului român**, cu o introducere de *Petru V. Haneș*, licențiat în științele filologice moderne, București 1903, 32 pg. 8°. Prețul 1 leu.

Cuprinde o lucrare neterminată, rămasă printre manuscrisele lui Bălcescu și pe care fericitul scriitor o alcătuisese după publicațiile franceze «d'asemenea fel». E un dialog între un comisar de *propagandă* și un sătean, scris cu tendință de a popularisa ideile utopice ale revoluționarilor francezi, «potrivindu-le cu tendințele și trebuințele poporului român». Editorul, d-l Haneș, și-a luat asupra-și sarcina de-a publica acest fragment inedit al lui Bălcescu, avînd grija să înștiințeze pe cetitor că «ortografia, punctuația și dispoziția materiei reproduc *exact* originalul». Se cădea însă ca d-sa să știe că aceste nu sînt cerințele neapărate pentru publicarea *științifică* a *ori-cărui* inedit. Și nu sînt mai ales în cazul textului publicat de d-sa.

Grija esențială a editorilor de texte vechi este tocmai pe lingă transcrierea exactă punctuarea corectă și completă a textelor publicate. Aceasta trebuia s'o observe d-l Haneș, mai ales cînd avea în față o copie de pe un manuscris al Bălcescului, al nervosului și avîntatului Bălcescu, care scria totdeauna neîngrijit și în fuga condeiului. N'a făcut-o însă, și rău a făcut! Dacă trecem să observăm *exactitatea* cu care s'a

reprodus ortografia textului, lucrul se presintă și mai slab. D-sa a avut înainte două manuscrise ale «Manualului bunului român — unul fiind o transcriere pe curat, cu litere chirile, a originalului lui Bălcescu și a crezut că «ambele sînt scrise de mîna lui Bălcescu, după cum reese din caracterele grafice». Dar dacă d-sa n'ar fi fost așa de pripit, dacă și-ar fi dat cît de cît osteneala să controleze prin comparare,—ar fi văzut că manuscrisul după care a tipărit «Manualul bunului român» e transcris de o altă mînă și anume de C. A. Rosetti, a cărui scriere liniștită și îngrijită se recunoaște imediat. Iată dar o primă înșelare; aceasta n'ar fi însă nimic, căci C. A. Rosetti a transcris bine textul Bălcescului.

Editorul ne-a spus însă că «ortografia reproduce *exact* originalul». Dar cetitorul care știe că în chirilică sunetul z se reprezintă printr'un singur semn (z), văzînd în publicația d-lui Haneș verbul a zice alternînd la tot pasul între «*dic*» și «*zic*», — va înțelege de ce natură e afirmata d-sale exactitate. Iar cînd îi vom mai adăuga că în privința transcrierii vocalelor întunecate ă și î și a diftongilor nu se observă în transcriere nici o regulă, nici o consecvență, — va înțelege că înștiințarea d-lui Haneș: «ortografia și punctuația reproduc exact originalul» ascunde o falsă paradară de editor cu pretenții științifice.

Așa dar textul e rău publicat: fiind-că editorul lui n'a înțeles cum trebuie publicat și apoi chiar așa cum ne mărturisește că a înțeles să-l publice, l-a tipărit fără nici o grije. Și trebuia să cerem măcar atita: căci sub alte raporturi «Manualul bunului român» nu presinta vre-un alt interes, — de cît doar' că e alcătuit de Bălcescu!

După stil și limbă anevoie se poate cunoaște autorul lui Mihai Viteazul în «Manualul bunului român». D-l Haneș, care a văzut aceasta, crede însă că însemnătatea lucrării stă în aceia că ne arată pe Bălcescu sub o altă față a activității sale. Bălcescu de aci înainte trebuie să fie prezentat nu numai ca istoric, ci și «ca un scriitor de popularizare, cum nu cunoaștem pe nici unul din contimporanii săi». Ni se pare că este oarecare naivitate în această apreciere a d-lui Haneș. Mai întii pentru că acum, știind de cine e prescris textul pe care d-sa l-a edat, mai ușor se poate crede că Bălcescu a alcătuit «Manualul bunului român» după dorința și cererea amicului său, C. A. Rosetti, care se identificase, dintre toți compatrioții săi, în cel mai mare grad cu ideile utopice ale revoluționarilor francezi; și apoi pentru că acest atribut de «popularizator» în înțelesul pe care d-l Haneș îl dă Bălcescului, s'ar putea da la mulți din scriitorii noștri mari ai generației apuse.

Interesant ar fi fost dacă d-l Haneș în introducerea sa ar fi cercat să ne informeze după ce publicații străine a prelucrat Bălcescu «Manualul bunului român». De cît aceasta cerea o mai mare osteneală și cercetare, lucruri de cari tocmai — am văzut — s'a ferit autorul.

ALEX. LAPĂDATU.

D E M U L T

Pe șoldul unui munte
Stă schitul în ruină;
Infiptă 'n virful turlei
Se pare luna plină.

În urmă el o lasă
Plecînd nepăsător,
Iar ea muri nebună
De jale și de dor.

Doi plopî, străjări cucernici
Cu frunțile plecate,
Iși plîng potop de frunze
Spunînd din lumî uitate.

La schit o îngropară,
La cap i-aū pus doi plopî
Ce-și plîng potop de frunze
De-asupra tristei gropî.

De mult...

Era 'ntr'o seară.
Cînd s'aū retras la schit
Doi tinerî tot de-o samă
La vîrsta de iubit.

De mult eî îl rechieamă
Plîngîndu-se întruna,
De mult prin lumea 'ntregă
Pe drum il cată luna.

.

Un cuvios sihastru
I-a cununat în noapte,
Și-apoi, se scurse vremea
În sărutări și 'n șoapte.

Mă 'ndrept spre schit — și plopî
Ca 'n farmec aū tăcut;
M'a cunoscut și luna'
Și eî m'aū cunoscut...

CORNELIU MOLDOVANU.

Informațiuni literare

Un nou volum al D-lui N. Gane. — Suntem informați că d. N. Gane prepară un nou volum de proză literară, care va apare în curînd. Așteptăm cu bucurie opera vechiului nostru scriitor, al cărui talent și a cărui inimă pare a se fi asigurat de minunatul dar al «tineretii fără bătrînețe».

RĂSPUNSURI

C. S., Studina. — Așteptăm vești de prin străinî, ca să măi poșosim și noi o leacă.

Narcis P. — Regretăm că nu găsim ceea-ce sperî, nici «spațiul nu permite».

N. M., Iași. — Nu corespunde condițiilor unui sonet.